

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาล วัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ เพื่อกำหนดกรอบในการวิจัย โดยมีประเด็นและสาระ ดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม
2. การบริหารจัดการงานโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของการบริหารจัดการงานโรงเรียน
 - 2.2 ขอบข่ายของการบริหารจัดการงานโรงเรียน
 - 2.3 กระบวนการบริหารจัดการงานโรงเรียนเทศบาล
3. มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาด้านงานชุมชนสัมพันธ์
4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.1 ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.2 จุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.3 ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.4 ขอบข่ายงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.5 หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.6 วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.7 ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 4.8 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. การสนทนากลุ่ม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม

ธรรมนูญโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม (2547: 6) โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม (จันทรอุทิศ) สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ตั้งอยู่บริเวณวัดสุทธวราราม (วัดยาง) เลขที่ 716 หมู่ที่ 9 ถนนสวรรควิถี อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พื้นที่ 5 ไร่ 57 ตารางวา

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดกับ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ทิศใต้	จดกับ	วัดสุทธวรารามและหมู่บ้านสะพานดำ
ทิศตะวันออก	จดกับ	บ้านพักสัสดี
ทิศตะวันตก	จดกับ	หอพักนักศึกษาเอกชน

ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ เดิมใช้ศาลาการเปรียญวัดสุทธเป็นสถานที่ศึกษาเนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำมณฑลนครสวรรค์ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาท่านพระยาพลโทสีหราชเดโช ผู้บัญชาการทหารบกที่ 4 ได้สร้างอาคารเรียนขึ้นเป็นเอกเทศ ในบริเวณวัดสุทธวราราม เพื่ออุทิศเป็นสาธารณกุศลเพื่ออนุสรณ์แด่คุณหญิงจันทร์ ฤทธิญาณลักษณ์ ภริยาที่ได้วายชนม์เนื่องจากคลอดบุตร เริ่มใช้อาคารดังกล่าวเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2460

ปัจจุบัน โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ มีภารกิจรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา (โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา) ได้จัดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นช่วงชั้น ดังนี้ คือ การศึกษาภาคบังคับ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย มีหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกัน แต่กำหนดเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียน ขั้นประถมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม ได้จำแนกอาชีพผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียน ที่มีรายชื่อในทะเบียนผู้ปกครองนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2547 ดังนี้

1. รับจ้างทั่วไปในเขตจังหวัดนครสวรรค์	ร้อยละ 44
2. รับจ้างทั่วไปในต่างจังหวัด	ร้อยละ 18
3. ค้าขายทั่วไป	ร้อยละ 28
4. ข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐ	ร้อยละ 2
5. อื่น ๆ	ร้อยละ 8

การบริหารจัดการงานโรงเรียน

1. ความหมายของการบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญในสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ให้การศึกษาแก่สมาชิกในสังคม พร้อมกับการอนุรักษ์ พัฒนา ปรับปรุงวัฒนธรรมประเพณีและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการคิดค้น สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม การที่โรงเรียนจะตอบสนองภารกิจให้เกิดแก่สังคมได้นั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องบริหารจัดการงานโรงเรียนให้บังเกิดผล และสามารถบรรลุจุดประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้

วิไล ธนวิวัฒน์ (2541: 16) กล่าวว่า การบริหารจัดการงานโรงเรียน คือ การดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546: 14-15) ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการบริหารว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยการอาศัยหน้าที่ หลักการ การบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าว มีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารมี 3 ระดับ คือระดับต้น ระดับกลาง ระดับสูง แต่ละระดับมีความเกี่ยวข้องกับทักษะทางการบริหาร บทบาทการบริหาร และหน้าที่การบริหาร ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการที่จะเป็นผู้บริหารที่สามารถจะต้องใช้ทักษะทางการบริหาร และแสดงบทบาทและหน้าที่ ให้สอดคล้องกับระดับการเป็นผู้บริหารของตนเอง นอกจากนั้น ผู้บริหารจะต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมขององค์การสองลักษณะ คือสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน และมีจริยธรรมทางการบริหาร

ศักดิ์สิน โรจน์สราญรมย์ (2547: 8) กล่าวว่า การที่จะพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หรือองค์กรแห่งปัญญา จำต้องมีผู้บริหารแบบใหม่ เป็นผู้บริหารที่มองงานอย่างเป็นระบบ มีภาพใหญ่ของงานที่มองเห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องโยงใยกันอย่างเป็นระบบ เป็นผู้บริหารที่สามารถสร้างพลังขับเคลื่อนร่วมกันไปสู่ภาพความสำเร็จขั้นสูงสุดนี้ตามภาพใหญ่ที่กำหนดไว้ รวมทั้งสามารถทำให้ผู้ร่วมงานทุกคนทำงานเพื่อความเป็นเลิศได้ทุกคน จนท้ายที่สุดผู้ร่วมงานทุกคนเห็นว่าตนเองมีความสามารถมีความเชื่อมั่นในระดับที่จะพัฒนาไปเองได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้บริหารอีก

จากความหมาย ของการบริหารจัดการงานโรงเรียนที่นักวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ พอสรุปได้ว่า การบริหารจัดการงานโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานจัดการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร บุคคลทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากชุมชน สังคมทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ขอบข่ายของการบริหารจัดการงานโรงเรียน

การบริหารจัดการงานโรงเรียน ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานหลายหน่วยงานได้แบ่งขอบข่ายการบริหารจัดการงานโรงเรียนออกเป็นหมวดหมู่ไว้ ดังนี้ เช่น

แนวคิดที่สำคัญในการจัดระบบการบริหารจัดการงานโรงเรียนเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 328) ได้กำหนดภารกิจการบริหารจัดการงานโรงเรียนออกเป็น 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการ และการเงิน งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539: 6) ได้กำหนดการบริหารจัดการงานโรงเรียนประถมศึกษา ออกเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจกรรมนักเรียนงานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ (2543: 94) ได้กำหนดภารกิจการบริหารจัดการงานโรงเรียน ประกอบด้วย 6 งาน คือ งานวิชาการ งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน และงาน ความสัมพันธ์กับชุมชน

สมิท และแอทกินสัน (Smith and Atkinson, 1961 อ้างถึงใน พิเศษฐ คงสตรี. 2544: 21) ได้สำรวจความคิดเห็น ในเรื่องงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนโดยกล่าวไว้ว่าผู้บริหารโรงเรียน มีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการงานโรงเรียน 7 ประการและมีอัตราส่วนดังนี้

1. งานในหน้าที่ทั่วไป ประมาณ 5 %
2. งานบริหารครูและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ประมาณ 20 %
3. งานบริหารหลักสูตร ประมาณ 40 %
4. งานบริหารอาคารสถานที่ ประมาณ 5 %
5. งานบริหารการเงิน ประมาณ 5 %
6. งานบริหารเกี่ยวกับกิจการนักเรียน ประมาณ 20 %
7. งานบริหารด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ประมาณ 5 %

อุทัย บุญประเสริฐ (2544: 68) ได้สรุปการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

จากแนวคิด ต่าง ๆ ที่พอประมวลได้ ว่าขอบข่ายการบริหารจัดการงานโรงเรียน ตามที่ นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก และในปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดเทศบาล นครนครสวรรค์ มีภารกิจหลักของ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการ การเงินและพัสดุ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สิ่งหนึ่งที่กำหนดไว้ตรงกันคือ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถือเป็นงานสำคัญของการ บริหารจัดการงานโรงเรียน

2.1 งานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการจัดการศึกษาทุกระดับซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของ โรงเรียนที่หัวหน้าสถานศึกษาต้องรับผิดชอบเอาใจใส่เป็นพิเศษ และได้มีแนวความคิดจาก นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 4-9) ได้กำหนดขอบข่าย ของงานวิชาการ ประกอบด้วย งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้านการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานด้านการวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานประชุมอบรมวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 6 - 7) กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการมี หลักการบริหารดังนี้ หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 99) ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุด

จากแนวคิดของนักการศึกษา พอสรุปได้ว่างานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาให้นักเรียนเกิดผลดี เกิดการเรียนรู้และและมี ประสพการณ์สำหรับนักเรียนและเป็นบุคคลที่พึงประสงค์ในสังคม

2.2 งานบุคลากร

การบริหารงานบุคคล (Personnel Management) หรือบางตำราเรียกว่าการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) นักวิชาการได้ให้ความหมายคำว่า การ บริหารงานบุคคลไว้ต่างทัศนะ ดังนี้

ธงชัย สันติวงศ์ (2539: 1) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจของ ผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร ซึ่งจะสำเร็จต่อเป้าหมายของ องค์กร

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540: 140) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง เป็นศิลปะ ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานโดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสม พัฒนาศักยภาพ และใช้บุคคล นั้น ๆ ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ทรัพยากรนี้ไว้อย่างผู้มีคุณค่าเพื่อให้ได้ซึ่งผลผลิตหรือบริการ ทั้งปริมาณและคุณภาพของงานอย่างสูงสุด

พะยอม วงศ์สารศรี (2538 : 5) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มี คุณสมบัติที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจการพัฒนาธำรงรักษาให้สมาชิกที่ ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีที่ทำให้สมาชิกในองค์กรต้องพ้นจากการทำงานด้วยเหตุพพล ภาพ เกษียณอายุหรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจของผู้บริหารในการใช้ ศิลปะกลยุทธ์ดำเนินกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร ตั้งแต่การสรรหา คัดเลือก บรรจุและ บำรุงรักษา เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 งานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียน ตรงกับชื่อภาษาอังกฤษหลายคำ คือ “Student Services” “Student Affairs”, “Student Personnel Work”, “Student Personnel Services” มีนักการศึกษา และผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมาย งานกิจการนักเรียน ไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2531: 219 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546: 118) ได้ให้ความหมายของกิจการนักเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่โรงเรียน จัดขึ้นเพื่อมุ่งต่อความเจริญของนักเรียน

อมรา เล็กเรณสินธุ์ (2537: 229) ได้ให้ความหมายของกิจการนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนตามปกติ

พิชัย เสริมจิต (2542: 60-61) ได้ให้ความหมายของกิจการนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนปกติ ทั้งใน และนอกโรงเรียน โดยเริ่มตั้งแต่แก่นักเรียนจะเข้าเรียน ระหว่างเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียน

สรุปได้ว่า เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติเพื่อ พัฒนานักเรียนทางด้าน อารมณ์ สังคม ร่างกายและจิตใจ

2.4 งานธุรการและ การเงิน

เนื่องจากงานธุรการ การเงิน และพัสดุ เป็นงานที่สำคัญในการบริหารและมี ระเบียบข้อบังคับและแนวที่ต้องปฏิบัติทั้งในระดับโรงเรียน เทศบาล เขตพื้นที่การศึกษา ระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบกระทรวงการคลัง ฯลฯ เข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ และควรทำความเข้าใจ ประกอบทั้งต้องปรับให้สอดคล้องกับระบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) ที่ยุคปัจจุบันที่กำลังดำเนินการอยู่

ประยูร เข้มทอง (2541 : 13) ได้กล่าวถึง การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ที่ ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียน โดยยึดกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ เงื่อนไขตามหนังสือสั่งการ มีลักษณะเป็นงานประจำครอบคลุม 3 งาน คือ งานธุรการ งานการเงิน และงานพัสดุ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 162) ได้กล่าวถึงหลักการการ บริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ คือจะเป็นงานมีลักษณะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับงานวิชาการ และยังสัมพันธ์กับงานอื่น ๆ เกือบทุกงาน เพราะเป็นลักษณะที่เป็นฐานของการปฏิบัติงานอื่น ในยุค การปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งกระจายอำนาจมายังสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยน กระบวนการทำงานบางอย่างให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532: 20 อ้างถึงใน สุวิมล เตโชพันธ์. 2546: 23) ได้กำหนดขอบข่ายไว้โดยประกอบด้วย งานงบประมาณงานพัสดุ งานการเงิน และงานบัญชี

จึงสรุปได้ว่า งานธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นงานประสานที่สนับสนุนงานอื่น ให้สามารถดำเนินการตามที่ได้กำหนดและในยุคการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งกระจายอำนาจมายังสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานบางอย่างให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่ โปร่งใส และมีผลสำเร็จ คำนึงค่า ตามเป้าหมายที่วางไว้

2.5 งานอาคารสถานที่

การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรู้จักใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุม ดูแลรักษา การให้บริการแก่ชุมชน การรู้จักส่งเสริมทะนุบำรุงอาคาร สถานที่ที่อยู่มีอยู่ให้คงสภาพดีและสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ

จักรกฤษณ์ สุวรรณโท (2538: 17 – 18) ได้กล่าวถึงงานอาคารสถานที่ที่มีขอบข่ายครอบคลุมลักษณะงาน 5 อย่าง ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่อันรวมถึงการวางแผนบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุมการก่อสร้าง ตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน
2. การใช้อาคารสถานที่ การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอนโดยตรงเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียน
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิมหรือเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยมากที่สุด
4. การควบคุมดูแลโดยทั่วไปกำกับติดตามผลการใช้การบำรุงรักษา การตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เป็นการดำเนินการเพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานด้านนี้ให้เหมาะเพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

เตือนใจ ลำลีขาว (2546: 55) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ไว้ด้วยกัน 5 ข้อดังนี้

1. การวางแผนด้านอาคารสถานที่
2. การรักษาความสะอาดและสุขภาพ
3. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
4. การใช้อาคารสถานที่
5. การจัดสถานที่บริการนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 183) ได้ให้ความหมายของอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นงานที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคล โดยผู้บริหารต้องใช้ศาสตร์และศิลปะในการดำเนินการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนของการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจด้วยกันทุกฝ่าย

สรุปได้ว่าการบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนทุกระดับ ควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ชุมชน เป็นงานที่จัดอยู่ในกลุ่ม 6 งาน ที่สนับสนุนงานวิชาการ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจที่ดี อันจะทำให้โรงเรียนและชุมชนมีความสำคัญเกื้อหนุนผูกพันประสานความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทั้งสองฝ่ายเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ดังที่นักวิชาการได้กล่าวถึงดังนี้

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542: 228) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น นับเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน เพราะโรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วย ในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ หรือการเรียนการสอนก็ตาม จะเห็นได้จากแนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้มุ่งเน้นให้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระของชุมชนมาช่วยในการเรียนการสอนกลุ่มวิชา ถ้าทั้งทางโรงเรียนและชุมชนขาดความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีต่อกันแล้ว ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตามแนวนี้อาจจะสำเร็จได้ยาก

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 201) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของโรงเรียนต่อชุมชน โรงเรียนคือแหล่งอบรมคนให้ชุมชน โรงเรียนคือแหล่งวิทยากร และวิทยาการของชุมชน โรงเรียนส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน โรงเรียนนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542: 297) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดังต่อไปนี้

1. เสนอรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมและข่าวสารของโรงเรียน
2. รับข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอกเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจ ในความสำคัญของการศึกษาและเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่จะต้องสนใจต่อการศึกษา
4. ส่งเสริมให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. ส่งเสริมให้ชุมชน มีบทบาทในการวางแผนการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอน
6. สร้างความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบ้าน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาชุมชน โดยให้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เป็นศูนย์กลางชุมชน ศูนย์การศึกษา และวัฒนธรรม
7. เสนอความรู้ทางค่ายความก้าวหน้า และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสถาบันอื่น ๆ ในสังคม
8. ให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสถาบันอื่น ในสังคม
9. เพื่อเป็นช่องทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาชุมชน
10. เพื่อแก้ไขข้อข้องใจและสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียน

ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นสรุปได้ว่า โรงเรียนควรแสดงบทบาทการนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ สู่ชุมชน เป็นแหล่งวิทยากรให้ชุมชน เป็นศูนย์พัฒนาชุมชน เป็นแหล่งส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นแหล่งสถานฝึกอาชีพ และเป็นศูนย์การดำเนินงานของทางราชการ นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรจัดให้มีขึ้น

3. กระบวนการบริหารจัดการงานโรงเรียนเทศบาล

ภารกิจทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานล้วนมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท ซึ่งการวางแผนเป็นขั้นตอนแรกสุดของการบริหารงานเป็นกระบวนการพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นการบริหารจัดการงานโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนสังกัดอื่นที่มีแนวทางในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 86) ได้กำหนดการดำเนินงานการบริหารจัดการงานโรงเรียน ไว้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาเพื่อประเมินและรวบรวมเป็นข้อมูล สารสนเทศที่เป็นส่วนสำคัญนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนขั้นต่อไป

2. การวางแผนกลยุทธ์ โดยใช้ยุทธศาสตร์การวางแผนแบบมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีภาพของงานตลอดแนวตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จที่ชัดเจน ที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

3. การดำเนินงานตามแผน โดยครอบคลุมไปด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มงาน การดำเนินงานและการประสานงานให้กลไกและบุคลากรทุกฝ่ายปฏิบัติงานเต็มศักยภาพการนิเทศกำกับและติดตามผล

4. การประเมินผล ได้แก่ การประเมินการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดแผนงานที่เป็นผลเกิดขึ้นจริงกับผู้เรียนและโรงเรียน จะช่วยให้สามารถปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำมาปฏิบัติในแต่ละปีมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดความต่อเนื่องยั่งยืน

สุวิมล เตโชพันธ์ (2546: 42) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา ที่ได้จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับ ปฐมวัย ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษา (ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา) โดยมี กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารการศึกษา โดยกำหนดให้หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา จึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในเขตของตนอย่างเต็มที่ ในเรื่องนี้อีกการปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่โดยตรง สรุปได้คือ

1. มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. จัดให้เด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ในเขตเทศบาลได้เข้าโรงเรียนโดยทั่วไป
3. เป็นผู้จัดตั้งและดำรงโรงเรียนเทศบาล
4. ควบคุมและบริหารโรงเรียนเทศบาลในเขตของตน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2545 : 3) ได้กล่าวถึงเรื่อง การจัดการศึกษาในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา โดยให้เทศบาลและเมืองพัทยาเป็นผู้บริหารและ ดำเนินงานโดยตรง กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย มิได้เข้าเกี่ยวข้องในรายละเอียดของ การปฏิบัติ นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนให้เทศบาลและเมืองพัทยาดำเนินการได้โดยเรียบร้อย และบรรลุผลดียิ่งขึ้น เทศบาลและเมืองพัทยา จึงมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจและตัดสินใจดำเนินการ ไດ ๆ ได้อย่างเต็มที่ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย และเช่นเดียวกัน

สำนักงานการศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์จึงมีพันธกิจที่สำคัญในการจัด การศึกษา โดยมีโรงเรียนเทศบาลในสังกัด 8 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนเทศบาลวัดไทรใต้ (ท.1)
2. โรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำโพใต้ (ท.2)
3. โรงเรียนเทศบาลวัดพรหมจริยาวาส (ท.3)
4. โรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพต (ท.4)
5. โรงเรียนเทศบาลวัดช่องศรีศรีสิทธิวราราม (ท.5)
6. โรงเรียนเทศบาลวัดจอมคีรีนาคพรต (ท.6)
7. โรงเรียนเทศบาลวัดสุคตวราราม (ท.7)
8. โรงเรียนเทศบาลวัดไทรเหนือ (ท.8)

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาด้านงานชุมชนสัมพันธ์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีทั้งการประกันคุณภาพภายในและภายนอก ระบบคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาของชาติ ของสำนักงานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) ได้ถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐานในการประเมินสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐาน สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องมีการประเมินภายใน เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ จากหลักการสู่แนวปฏิบัติการประเมิน คุณภาพภายนอก ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เป้าหมายหรือหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา และครูได้ยึดถือ หรือปฏิบัติมายาวนาน จะต้องปฏิรูป ปรับเปลี่ยน วิธีการ ไปเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษาจำต้องปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ประกอบด้วยสาระบัญญัติมาตรา 22-30 ในการปฏิรูปการเรียนรู้ จะบรรลุผลได้ด้นนั้นจะต้องนำแนวคิดการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ คือ ปฏิรูปการบริหารจัดการ

การปฏิรูปครูและบุคลากรและการประกันคุณภาพเข้ามาพัฒนาการศึกษา โดยมีระบบการประกันคุณภาพภายใน ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา จากหลักการดังกล่าว การเตรียมการเพื่อรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเป็นกระบวนการหนึ่งที่ต้องเนื่องกับการประกันคุณภาพภายใน เมื่อสถานศึกษามีการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ จนเกิดความมั่นใจว่ามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดแล้ว แสดงว่าสถานศึกษามีความพร้อมที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอก การประเมินภายนอก ผู้ประเมินคือสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ซึ่งการประเมินคุณภาพภายนอกนั้นสถานศึกษาทุกแห่งต้องรับการประเมินภายนอกครั้งแรกภายในหกปีนับแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ และต้องรับการประเมินภายนอกหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับแต่การประเมินภายนอกครั้งสุดท้าย ในการสร้างสภาพพร้อมที่จะรับการประเมิน สถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมการเพื่อรองรับการประเมิน (วิโรจน์ ศรีโกภา และพีระ รัตนวิจิตร. 2544: 3-8)

โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในปีการศึกษา 2546 โดย คณะผู้ประเมินซึ่งสังกัดสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 14 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 14 ด้าน สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ภาพรวมพบว่า จุดที่ควรพัฒนา

คือ ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่ยังเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาไม่มากนัก เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้ต่ำ ได้มีข้อเสนอแนะให้กับทางโรงเรียน เป็นรายชื่อ ดังนี้คือ

1. โรงเรียนควรหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้นักเรียนได้มีโอกาสออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมากขึ้น

2. โรงเรียนควรจัดทำทะเบียนข้อมูลหรือทะเบียนประวัติภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ ไว้อย่างเป็นระบบ หรือนำผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนให้หลากหลายมากขึ้น

3. โรงเรียนควรประสานสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การก็พากับหน่วยงานในชุมชน และสถาบันราชภัฏ ซึ่งอยู่ติดกับโรงเรียนเป็นแหล่งวิทยากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม. 2546: 21) และมีเห็นความสอดคล้องกับรายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม (2546: 42) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ในปีการศึกษา 2546 ที่รายงานต่อ สำนักการศึกษา สังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ มีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการประเมินถึงวิธีการการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข คือ

1. จะต้องจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ประชุมผู้ปกครอง ปฐมนิเทศตอนเปิดภาคเรียน
3. ออกเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียนเทอมละครั้ง
4. ให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดการศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นสถานการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ในการจัดการศึกษา ให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นเป็นคนที่ดี ที่จะเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนย่อมทำให้ได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน ให้การศึกษาพัฒนาไปได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นหากโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของชุมชน จึงเป็นการมองข้ามทรัพยากรในท้องถิ่นที่จะอำนวยประโยชน์ ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงเป็นภารกิจสำคัญด้านหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายและข้อคิดเห็นต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น

อร่าม กุสกูลรัตน์ (2542: 13) ได้ให้ความหมาย ของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการที่บุคคลโรงเรียนทุกคนมีการติดต่อสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะทำให้ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนในด้านต่างๆ

อิทธิพร ศรีแสง (2544: 19) ได้ให้ความหมาย ของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทต่อกันเพื่อให้การสนับสนุนในด้านการศึกษา และให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนทั้งต่อชุมชนเองและต่อโรงเรียน ในส่วนโรงเรียนก็ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งคน ทรัพยากรต่างๆ ในส่วนของชุมชนก็ได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

สุนทร อัยแก้ว (2546: 9) ได้ให้ความหมาย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ กระบวนการการดำเนินงานร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชนในการวางแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อวัตถุประสงค์รวมของการดำเนินงาน คือ ให้เกิดผลดีต่อนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการตั้งแต่การวางแผน ประสานงาน การเผยแพร่ข่าวสาร การให้ความช่วยเหลือกัน ตลอดจนการใช้แหล่งทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนและชุมชนไปพร้อมกัน

2. จุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียน ทำให้โรงเรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและความร่วมมือ ช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจการไปได้ด้วยดี

สุวัฒน์ มุทธเมธา (2528: 41- 51 อ้างถึงใน เตือนใจ ลำลีขาว. (2546: 39-40)

ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญ ของชุมชนต่อโรงเรียน ดังนี้

1. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

2. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในการที่โรงเรียนจะพัฒนาหลักสูตร

3. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในการที่โรงเรียนจะพัฒนาคน อันเป็นส่วนสำคัญของชุมชนนั้น

4. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียน ในการที่โรงเรียนจะพัฒนาปรับปรุงการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน

5. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในอันที่โรงเรียนจะพัฒนาปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

6. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่ชุมชนเป็นแหล่งปฏิบัติชีวิตที่แท้จริงของนักเรียน

7. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในการที่โรงเรียนจะใช้แหล่งทรัพยากรของชุมชนให้มีประโยชน์

8. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในอันที่โรงเรียนจะพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องกันไปเพื่อชีวิตที่ดีของผู้เรียนและชุมชน

9. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในการที่โรงเรียนจะอนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม

10. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในการที่ชุมชนจะช่วยเหลือสนับสนุนเรียนในด้านต่างๆ

11. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของหน่วยงานองค์กร และสถาบันต่างๆ รวมทั้งตัวโรงเรียน

12. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการควบคุมและสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542: 297) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้ดังต่อไปนี้

1. เสนอรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมและข่าวสารของโรงเรียน
2. รับข่าวสารการเคลื่อนไหวจากภายนอกเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจ ในความสำคัญของการศึกษาและเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่จะต้องสนใจต่อการศึกษา
4. ส่งเสริมให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. ส่งเสริมให้ชุมชน มีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนการสอน
6. สร้างความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบ้าน โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาชุมชน โดยให้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เป็นศูนย์กลางชุมชน ศูนย์การศึกษา และวัฒนธรรม

7. เสนอความรู้ทางด้านการก้าวหน้า และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสถาบันอื่น ๆ ในสังคม

8. ให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสถาบันอื่น ในสังคม

9. เพื่อเป็นช่องทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาชุมชน

10. เพื่อแก้ไขข้อข้องใจและสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนหรือสถาบันฝึก ๆ

จรัส นวลนิ่ม (2540: 274) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. เพื่อต้องการให้ชุมชนได้ทราบการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และความเคลื่อนไหวของโรงเรียน

2. เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบข้อความเคลื่อนไหวของชุมชนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียน

3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและ เกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องสนใจและให้การสนับสนุนการศึกษา

4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมดูแลการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่โรงเรียน

5. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษา และการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน

6. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน หรือท้องถิ่นของโรงเรียนให้เกิดขึ้น โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง

7. เพื่อโรงเรียนจะได้เสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ ๆ ทางการศึกษาให้ชุมชนทราบ

8. เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน เช่น วัด อำเภอ โรงงานต่าง ๆ สำนักงานต่าง ๆ

9. เพื่อคลี่คลายข้อข้องใจ ช่วยทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนในแง่ดี

10. เพื่อช่วยในการประเมินผล การดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน

ธีรรัตน์ กิจจักษ์ (2542: 233) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกรักเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อฟื้นฟูรักษาวัฒนธรรมของชุมชน
5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน
6. เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดการศึกษาให้เป็นเรื่องของประชาชนโดย

ประชาชน เพื่อประชาชน

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งผู้บริหาร ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคคลในท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญ ร่วมมือ ร่วมใจในการพัฒนาเยาวชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งโรงเรียน และชุมชนตลอดทั้งความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติด้วย

3. ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. 2542 รวมทั้งมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ภายใน ล้วนกำหนดให้ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 201) ได้กล่าวถึง ความสำคัญและจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. โรงเรียนคือแหล่งอบรมคนให้ชุมชน
2. โรงเรียนคือแหล่งวิทยากรและวิทยาการ
3. โรงเรียนส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน
 - 3.1 การเรียนภาษาเดียวกันทั้งสังคม
 - 3.2 เรียนรู้หลักพื้นฐานของสังคมเดียวกัน
 - 3.3 โรงเรียนสร้างความสำนึกในท้องถิ่นและชุมชน
 - 3.4 โรงเรียนช่วยเผยแพร่อุดมการณ์หรือคตินิยมของชาติ

4. โรงเรียนนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน

4.1 ส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน

4.2 ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ใหม่

4.3 มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4.4 ประเมินกิจกรรมของชุมชน

ฟิลิฐ พิชณนัท (2530: 179) กล่าวว่า โรงเรียนมีความสำคัญต่อชุมชน คือโรงเรียนเป็นแหล่งให้วิทยาการแก่ชุมชน เพราะโรงเรียนจะเป็นวิทยาการที่ได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดีจากสถาบันที่ผลิตครู รวมทั้งมีความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมาจากประสบการณ์ตรงในขณะที่ทำการสอนอยู่นอกจากนี้ในโรงเรียนหนึ่ง ๆ ยังมีบุคคลจำนวนมาก บุคลากรแต่ละคนย่อมมีความรู้ ความสามารถแตกต่างกันไป ตามสาขาที่ได้ศึกษามา ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้แก่ชุมชนได้มากเท่าที่ชุมชนต้องการ

สิปปนนท์ เกตุทัต (2539: 22) กล่าวไว้ว่า ทุกฝ่ายต้องปฏิรูปบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับการศึกษา ความตื่นตัวของชุมชนเป็นเงื่อนไขหลักของการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นจริงได้

สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องนำมาพิจารณาในการปฏิบัติหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนเพื่อชีวิตที่ดีของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

4. ขอบข่ายงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์สองทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้ และการรับความร่วมมือการสนับสนุนช่วยเหลืออย่างเต็มที่

โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ มีโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียน 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน (ธรรมนูญโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม, 2547: 6)

สำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ (2543:94) ได้จัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้ 1.กรรมการศึกษา 2. สมาคม มูลนิธิ 3.วันสำคัญ 4.การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน 5.บุคคลดีเด่น วันศิษย์เก่า 6.ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน 7.การประชาสัมพันธ์ 8. ชุมชนสัมพันธ์

กฤษฎา แพทยานนท์ (2546: 19) ได้กำหนดขอบข่ายครอบคลุมงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5 ด้าน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535: 23) ที่กำหนดไว้ 5 ประเด็น คือ

1. การให้บริการแก่ชุมชน
2. การร่วมกิจกรรมของชุมชน
3. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น
5. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ซึ่งประเด็นทั้ง 5 ประเด็น มีผู้กำหนดแนวทางในแต่ละประเด็นสรุปได้ ดังต่อไปนี้

4.1 การให้บริการแก่ชุมชน

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในชุมชน การดำเนินงานของโรงเรียนในบางส่วนต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนและเช่นเดียวกันโรงเรียนก็ตอบสนองชุมชนโดยการให้บริการด้านต่าง ๆ ตามกำลังความสามารถของโรงเรียนเช่นการให้ชุมชนเข้ามาให้อาการสถานที่ ด้านสุขภาพอนามัย การส่งเสริมอาชีพ และโรงเรียนยังทำหน้าที่ให้การเพิ่มเติมให้กับประชาชน โดยอาจจะดำเนินการด้วยตนเอง หรือร่วมงานกับหน่วยงานอื่น ทั้งภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐ

พนิจดา วีระชาติ (2542: 68) การจัดโปรแกรมที่ดีในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการต่อไปนี้

1. โปรแกรมที่ดีจะต้องเป็นสื่อสารสองทาง และต้องเปิดโอกาสให้มีการปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนต้องใช้วิธีการต่างๆ ในการที่จะให้ชุมชนรู้และเข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียน เข้าใจจุดหมายและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อชุมชนจะได้มีโอกาสให้ความร่วมมือสนับสนุน เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นต่างๆ ในเวลาเดียวกันในการจัดโปรแกรมและกิจกรรมต่างๆ นั้น โรงเรียนต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนด้วย

2. เปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนตามความเหมาะสม และตามพื้นฐานความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลและหน่วยงาน เป็นต้น

3. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและประชาชนเข้ามามีการศึกษาสังเกตการทำงาน การดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน

4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแสดงผลงานของโรงเรียน ผลงานของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะให้ชุมชนเข้าใจ ชื่นชมที่ได้เห็นความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและบุคลากรของตน นอกจากนี้ยังเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน ยกระดับของชุมชนขึ้นด้วย

สำหรับ สิริ เทศประสิทธิ์ (2525 : 55 อ้างถึงใน กฤษณา เพทยานนท์. 2546 : 23) ได้กล่าวว่า การให้บริการในความหมายทั่ว ๆ ไปมักจะหมายถึงการบรรเทาทุกข์ การสร้างความพอใจหรือการช่วยเหลือไขปัญหาให้แก่ผู้ประสบปัญหาให้พ้นไปจากปัญหานั้นเป็นการชั่วคราว แต่การให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชนจะต้องอยู่ในลักษณะของการบริการเชิงพัฒนา คือ มุ่งที่จะให้ผู้รับบริการมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพอีกทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ตลอดจนเกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชนของตนเองและ ได้เสนอแนะแนวทางการให้บริการชุมชนที่โรงเรียนควรดำเนินการคือ

1. ให้ความรู้ความคิดและคำแนะนำแก่สมาชิกของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น
2. ให้บุคลากรในฐานะเป็นศูนย์กลาง ประกอบกิจกรรมชุมชนแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น งานเทศกาลประจำปี ทางศาสนา
3. ให้ยืมวัสดุครุภัณฑ์เพื่อใช้ในการงานที่เป็นส่วนร่วม
4. ให้ยืมสถานที่ประกอบกิจกรรม เช่น ห้องประชุม ห้องเรียน สนามกีฬา
5. ให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน เช่น ห้องสมุด สหกรณ์โรงเรียน
6. ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ทั้งด้านกำลัง ความคิด และกำลังกาย
7. ให้แนวความคิดใหม่ตามระดับความรู้ ความต้องการ และความสามารถของสมาชิกในชุมชน
8. ให้ความรู้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย และทุกระดับ

นอกจากนี้ ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2540: 112) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนจะต้องบริการชุมชนโดยมีหน้าที่ดังนี้

1. โรงเรียนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชน โดยโรงเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลง และการเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่ชุมชน
2. โรงเรียนในฐานะสถาบันฝึกวิชาชีพ บทบาทโรงเรียน คือบทบาทที่เกี่ยวข้องตามหลักสูตรและบทบาทในการให้บริการชุมชน
3. โรงเรียนในฐานะเป็นแหล่งวิทยาการชุมชน โดยโรงเรียนควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

- 3.1 ศูนย์ของข่าวสาร
- 3.2 ศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ
- 3.3 ตัวอย่างการดำเนินงาน
- 3.4 ศูนย์รวมวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า การให้บริการแก่ชุมชน เป็นหน้าที่ของโรงเรียนโดยตรงเพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การให้บริการแก่ชุมชนอาจทำได้หลายทาง การให้บริการด้านอาคารสถานที่ โดยให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่ เช่น ห้องประชุม สนามกีฬา การบริการวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการศึกษา ใต้ะ แก้อื้อ การเผยแพร่ความรู้วิชาการใหม่ ๆ การจัดทำหลักสูตรอาชีพระยะสั้น เพื่อให้ความรู้ทักษะด้านการประกอบอาชีพ การจัดหาวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน การร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย การทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดงานประเพณีงานเทศกาลต่าง ๆ งานเกี่ยวกับศาสนา การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนพัฒนาชุมชนและบำเพ็ญประโยชน์ในท้องถิ่นและการเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น การออกไปเยี่ยมเยียนชุมชน การประชุมปรึกษาหารือเพื่อขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง

4.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือการนำกิจกรรมโรงเรียนออกสู่ชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมในชุมชนและเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 302 อ้างถึงใน กลุณยา แพทยานนท์, 2546: 31) ได้รวบรวมกิจกรรมการเข้าร่วมกับชุมชนไว้เป็นหมวดหมู่ โดยย้ำว่าการจัดควรดำเนินไปให้เหมาะสมกับสถานการณ์กิจกรรมดังกล่าวมีดังนี้

1. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ให้คำนึงถึงความเสี่ยงสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนและจากสภาพที่เป็นจริง วัดเป็นศูนย์กลางรวมใจของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นโรงเรียนจึงควรให้ความร่วมมือกับทางวัด ตลอดจนหน่วยงานในชุมชนต่าง ๆ เป็นต้นว่า ทอดกฐิน การจัดงานประจำปี การร่วมมือกันปลูกต้นไม้ เป็นต้น

2. กิจกรรมพัฒนาชุมชน นำความเจริญมาสู่หมู่บ้านของตน โรงเรียนสามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้นว่า การประกอบอาชีพด้านการเกษตร กิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลสะท้อนให้ประชาชนให้ความช่วยเหลือและร่วมมือเมื่อโรงเรียนต้องการ

3. กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมชุมชน เมื่อมีการจัดงานเกี่ยวกับเทศกาลประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมือง เช่น งานสงกรานต์ การแข่งเรือ งานลอยกระทง งานอุปสมบทสามเณรหมู่ งานศพ โรงเรียนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ เป็นต้นว่า การเข้าร่วมขบวนแห่ร่วมประกวด ร่วมประดิษฐ์ดอกไม้หรือจัดดอกไม้

4. กิจกรรมกีฬาชุมชน กิจกรรมนี้จะเสริมสร้างพลังสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้ดี เช่น ตะกร้อ ฟุตบอล สามารถดึงคนหนุ่มสาวและเด็กให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจอันเป็นส่วนเสริมสร้างกำลังสำคัญของชาติในภายหน้า

5. กิจกรรมวันสำคัญ เกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และประเพณี

6. กิจกรรมสุขภาพอนามัย ทางโรงเรียนและเจ้าหน้าที่อนามัย สารรถประสานให้ความร่วมมือกับชุมชนในเรื่องการบริการ ให้คำแนะนำและตรวจรักษา

7. กิจกรรมบริการ โรงเรียนควรจะให้ความเอื้อเฟื้อร่วมมือกับชุมชนเป็นต้นว่า ให้ยืมโต๊ะเก้าอี้หรือสนามโรงเรียนในการจัดงานบางอย่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของโรงเรียน

พินิจดา วีระชาติ (2542: 32) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนและครูที่มีต่อชุมชน

1. สนองความต้องการของสังคม โรงเรียนต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับการฝึกคนให้มีความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์ รู้จักนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการดำรงชีวิตและปลูกฝังให้ประชาชนพลเมืองมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยละทำหน้าที่ยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นอีกด้วย

2. สนองความต้องการแต่ละบุคคล คือการส่งเสริมให้แก่นตนเอง มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ มีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม รู้จักตนเอง รู้จักยับยั้งชั่งใจ และมีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี จากบทบาทดังกล่าวโรงเรียนจะต้อง

กำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองให้กว้างขวางแน่นอน ซึ่งพอจะประมวลคือ การสอนและอบรมนักเรียน จัดการศึกษานอกโรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

สรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เป็นการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน โดยอาจทำในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน การทัศนศึกษาภายในท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม หรืองานบุญในเทศกาลต่าง ๆ การร่วมกันพัฒนาชุมชน การเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ การฝึกอบรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การเสริมสร้างความสามัคคีโดยการจัดการแข่งขันกีฬาร่วมกัน การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เพื่อให้บริการแก่ชุมชนได้แก่การบริการด้านสุขภาพอนามัย ทั้งนี้การที่โรงเรียนร่วมกันทำกิจกรรมกับชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีแก่ประชาชน เป็นผลทำให้เกิดความร่วมมือต่อไป

4.3 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

โรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการสองทางซึ่งจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โรงเรียนต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ในการที่จะให้ชุมชนรู้และเข้าใจการดำเนินงานของโรงเรียน เข้าใจจุดมุ่งหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อชุมชนจะได้มีโอกาสให้ความร่วมมือ สนับสนุน เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในเวลาเดียวกันในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นั้น โรงเรียนต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนด้วย โดยการนำประชาชนในชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมในโรงเรียน

การให้มีชุมชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมของโรงเรียน ประยูร เทียมทอง (2541: 20 - 21) ได้กล่าวถึง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น เช่น

1. การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่นๆ ของโรงเรียน
2. การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ มาเป็นวิทยากรในโรงเรียน
3. ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2530: 120) กล่าวว่า ควรจัดให้มีคณะกรรมการโรงเรียนขึ้น ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนครูอาจารย์และผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนร่วมกันทำงานและประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ เพื่อทำแนวทางปรับปรุงพัฒนาความเป็นอยู่ของนักเรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน ดังนั้นชุมชนจึงมีบทบาทและมีความสำคัญต่อโรงเรียนอย่างมากดังนี้

1. ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการกำหนดปรัชญา ดังชุมชนจึงมีบทบาทและมีความสำคัญสอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการที่โรงเรียนจะพัฒนาคนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชนนั้น
3. ชุมชนมีบทบาทที่โรงเรียนจะพัฒนาคนอันเป็นส่วนสำคัญของชุมชนนั้น
4. ชุมชนมีบทบาทในการที่ช่วยโรงเรียนพัฒนาปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
5. ชุมชนมีบทบาทในการช่วยอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. ชุมชนมีบทบาทที่จะช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
7. ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่ชุมชนเป็นที่ตั้งของหน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งตั้งโรงเรียนเองด้วย
8. ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียน บทบาทและความสำคัญของโรงเรียนดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญและมีความจำเป็นยิ่งที่โรงเรียนจะต้องนำมาพิจารณาในการปฏิบัติหน้าที่ของโรงเรียนเพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและชุมชน

รัชก โสภพิศ (2542: 62) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. การเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียน
2. จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน
3. การสนับสนุนการฝึกอาชีพ
4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. การเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน

สรุปได้ว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องมีแนวทาง หรือวิธีการต่าง ๆ ในการที่จะให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามโรงเรียนได้จัดขึ้น เช่น งานนิทรรศการ งานวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม การเชิญบุคคลในท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นวิทยากรในโรงเรียน การให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชน การให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนโดยขอความช่วยเหลือด้านแรงงาน และวัสดุอุปกรณ์ การร่วมกันปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

4.4 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

มัทธนา ธรรมรังษี (2542: 42) ได้กล่าวไว้ว่า ครูในฐานะที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของโรงเรียน ดังนั้นครูทุกคนในโรงเรียนควรมีบทบาทในการเสริมสร้าง และสนับสนุนการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1. แต่งกาย และวางตนให้สุภาพเรียบร้อย เป็นที่เคารพนับถือของนักเรียน และ ผู้ปกครอง

2. มีความภูมิใจในหน้าที่การงาน และโรงเรียนที่สอนอยู่

3. มีความรู้ในประวัติ และเรื่องราวเกี่ยวกับโรงเรียนเป็นอย่างดี สามารถตอบคำถามของบุคคลที่สนใจได้

4. ยินดีต้อนรับผู้ปกครองและประชาชนที่มาติดต่อด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่ง

5. เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และชุมชนจัดขึ้น

6. เขียนบทความโดยใช้ชื่อ และนามสกุลจริง พร้อมทั้งโรงเรียนที่สังกัดลงในวารสารต่าง ๆ

7. เขียนจดหมายหรือไปรษณียบัตรติดต่อกับผู้ปกครองในกรณีที่นักเรียนขาดเรียนหลายวัน

8. เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมครู ผู้ปกครอง และสมาคมศิษย์เก่า

9. ร่วมมือกับครูประจำสัมพันธ์ของโรงเรียนด้วยดี

ยุพเยาว์ ใจงาม (2540: 42) ได้ให้หลักการในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. จะต้องมีการให้ และรับข่าวสารต่อชุมชน คือบุคลากรภายในโรงเรียน จะต้องทราบความเป็นไปของชุมชน และขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องแถลงให้ประชาชนทราบถึงปัญหาและวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะได้ผลอยู่ที่การใช้วิธีการหลาย ๆ ทางในเวลาเดียวกัน

3. ต้องพยายามให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนให้มากที่สุด

4. งานที่จัดทำนั้นควรเป็นงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง

5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลที่น่าสนใจ และง่ายต่อการเข้าใจมีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

สตูพส์ และแรฟเฟอร์ตี (Stoops and Rafferty, 1966: 515 - 519 อ้างถึงใน ชิริรัตน์ กิจารักษ์, 2542: 237) ได้สรุปหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นไว้ 5 ประการ คือ

1. ต้องมีทั้งการให้และการรับข่าวสารต่อชุมชนคือ บุคลากรในโรงเรียน จะต้องทราบความเป็นไปของชุมชน และในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็ต้องแถลงให้ประชาชนทราบถึงปัญหาและวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะได้ผลคืออยู่ที่การใช้วิธีการหลายอย่างในเวลาเดียวกัน

3. ต้องพยายามให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนให้มากที่สุด

4. งานที่จัดทำให้กับชุมชน ควรเป็นงานที่กระทำอย่างต่อเนื่องกัน

5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลที่ที่น่าสนใจและง่ายต่อการเข้าใจ และสอดคล้อง

กับสภาพปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นเป็นการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจัดให้มีคณะกรรมการในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือชมรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น การขอความช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน การขอคำปรึกษาหารือหรือขอความคิดเห็น การประสานหน่วยงานอื่น โดยการเชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การให้บริการด้านอาคารสถานที่กับหน่วยงานอื่นเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การแสดงนาฏศิลป์ ดนตรีเป็นต้น การสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา นักการเมืองท้องถิ่นต้องยึดหลักการสำคัญ ๆ ดังนี้คือ ต้องมีความบริสุทธิ์และตั้งใจจริง ในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมงานทุกด้าน

4.5 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารภายในและภายนอกโรงเรียนให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีการจัดบริการด้านประชาสัมพันธ์โรงเรียนเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีผู้ให้ความสำคัญกับงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน ดังนี้

สุภรณ์ ศรีพหล (2525: 267 อ้างถึงใน กฤษณา แพทยานนท์. 2546 : 19) ให้ความเห็นว่าโรงเรียนและชุมชนต่างก็ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคม โรงเรียนทำหน้าที่สองประการคือทำหน้าที่ชี้แนะทางการเปลี่ยนของสังคม และทำหน้าที่รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ชุมชนต้องการ แต่การที่โรงเรียนจะดำเนินกิจกรรมใด ๆ ได้ประชาชนจึงจำเป็นต้องรู้จักกิจกรรมที่โรงเรียนได้กระทำ และเข้าใจจุดประสงค์ที่แท้จริง ของโรงเรียน คราบใดที่โรงเรียนยังต้องติดต่อสัมพันธ์กับประชาชนอยู่ การประชาสัมพันธ์ถือเป็นความสำคัญที่ทางโรงเรียนจะต้องวางแผน ดำเนินการบอกกล่าวแถลงข้อเท็จจริงความก้าวหน้าหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ เพราะนอกจากจะเป็นการให้ประชาชนร่วมมือร่วมกิจกรรมด้วยแล้ว ยังเป็นการนำชื่อเสียงและภาพพจน์ที่ดีงาม และความเลื่อมใสมาสู่สถาบันโดยตรงอีกด้วย

มณฑนา ธรรมรังษี (2542: 33-34) ได้กล่าวว่า เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรมีคณะกรรมการหนึ่งรับผิดชอบ แต่มีงานด้านประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยเฉพาะโดยมอบหมายให้คณะกรรมการกลุ่มนี้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทุกชนิด ฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงเรียนควรมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เขียนบทความ เขียนข่าว เกี่ยวกับโรงเรียนส่งไปลงหนังสือพิมพ์หรือส่งไปอ่านทางวิทยุหรือโทรทัศน์
2. จัดบรรยายพิเศษต่าง ๆ ให้ครู ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไปฟัง เพื่อประดับสติปัญญาในโอกาสต่าง ๆ
3. ติดต่อเยี่ยมเยือนคนสำคัญต่าง ๆ ในท้องถิ่น เยี่ยมเยือนครู นักเรียนในโอกาสเจ็บป่วย
4. รับผิดชอบเกี่ยวกับการถ่ายรูป และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในรอบปี
5. จัดปฐมนิเทศครูใหม่ นักเรียนใหม่ และผู้ปกครองในโอกาสเปิดภาคเรียน
6. จัดทำรายงานประจำปี
7. จัดทำวารสารข่าวประจำโรงเรียน
8. สำรวจประชาคติ และความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโรงเรียนอยู่เสมอ

ต้นปี

9. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่น หรือกิจกรรมนอกโรงเรียนทุกชนิด

10. รับผิดชอบดำเนินงานเลือกตั้ง นับตั้งแต่เลือกหัวหน้านักเรียนเลือกตั้ง ประจำตำแหน่งต่าง ๆ ตลอดจนเลือกตั้งสมาชิกต่าง ๆ ทั้งของอำเภอ จังหวัด และประเทศ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2530 : 10-12 อ้างถึงใน กฤษฎา แพทยานนท์. 2546 : 21-22) ได้กล่าวถึงกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ของนักเรียนสามารถใช้เป็นสื่อที่ดีในการประชาสัมพันธ์ โรงเรียน ได้แก่ ข่าวเกี่ยวกับการเรียนดีของเด็กนักเรียนที่มีชื่อประกาศในการแข่งขันทางวิชาการ ดีเด่นของนักเรียน ข่าวการเล่นกีฬาเก่ง มีความสุภาพในการเล่น การเชียร์ หรือวงดนตรีของ โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งที่โรงเรียนควรนำมาพิจารณาในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนคือ

1. การแข่งขันการประกวด เช่น การแข่งขันกีฬาและกรีฑาการได้วาทิ การอภิปราย การประกวดทางศิลปะ และการแสดงฝีมือต่าง ๆ ของนักเรียน

1.1 การแสดงละครและดนตรี

1.2 งานสังคม เช่น การร่วาง และการฟ้อนรำประกอบงาน

1.3 การออกวารสารของนักเรียน

1.4 สโมสรหรือชุมชนต่าง ๆ ของนักเรียน

1.5 สถานักเรียน

1.6 การประชุมนักเรียน

2. การทัศนจร

3. พิธีรับประกาศนียบัตร

ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรมทั้งหมดควรเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการบังคับหรือขอ บริจาคแต่มุ่งในด้านประชาสัมพันธ์จึงจะได้ผล

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นการดำเนินงานเพื่อเผยแพร่ความรู้ ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันอาจทำได้หลายวิธี เช่น การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โรงเรียนโดยตรง การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ อาจจะเป็นแผ่นพับหรือทำป้ายโฆษณา การให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้ทราบ ข่าวสารข้อมูลที่ต้องการเพื่อประชาสัมพันธ์แก่ผู้มาติดต่อกับโรงเรียนได้ตลอดเวลา การจัดตั้ง สมาคมผู้ปกครอง การเชิญผู้ปกครองหรือศิษย์เก่าเข้าร่วมประชุม การจัดนิทรรศการ การแข่งขัน หรือประกวดความสามารถของนักเรียนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียน ให้ชุมชนได้ทราบ

5. หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

หลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีนักวิชาการและนักพัฒนาชุมชนได้กล่าวไว้หลากหลายด้วยกัน

พนิดา วีระชาติ (2542: 54) ได้ให้หลักการที่โรงเรียนใช้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ดังนี้

1. การทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของประชาชน และปรับปรุงโรงเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้
2. การผูกมิตรสัมพันธ์กับชาวบ้าน และรักษาบรรยากาศอันดีระหว่างชาวบ้านกับโรงเรียน
3. ศึกษาความรู้เรื่องชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อที่จะหาสิ่งที่เป็นประโยชน์มาสอนนักเรียนซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น
4. การรับใช้ชุมชนด้วยวิธีดังนี้
 - 4.1 ทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน
 - 4.2 ชักชวนชาวบ้านเข้าหาโรงเรียน
 - 4.3 เปิดโอกาสให้ชาวบ้านใช้โรงเรียน
 - 4.4 จัดการศึกษาผู้ใหญ่
 - 4.5 จัดสนทนาการต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้าน
5. จัดตั้งสมาคมครู และผู้ปกครองเพื่อร่วมกันบริหารโรงเรียนให้เจริญ
6. พยายามเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียนให้ประชาชนได้ทราบด้วยวิธีการต่าง ๆ
7. จัดตั้งสมาคมนักเรียนเก่า เพื่อให้นักเรียนเก่าไม่ลืมโรงเรียน และทำประโยชน์แก่โรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 20) ได้กำหนดหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ไว้ดังนี้คือ การดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา การติดต่อกับชุมชนต้องมุ่งให้เกิดเจตคติที่ดี ดำเนินงานต่อเนื่องตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน สร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน ใช้วิธีการดำเนินงานง่าย ๆ และเป็นกันเองกับประชาชน ใช้วิธีการที่หลากหลายที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละชุมชน ให้เกียรติและยกย่องชุมชนที่ให้ความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ และใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยการให้ประชาชนได้มีบทบาทมากที่สุด

เริงชัย หมื่นชนะ (2534: 91 อ้างถึงใน พนิตา วีระชาติ. 2542: 55) ได้กล่าวถึงหลักการที่โรงเรียน หรือครูภายในโรงเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนได้ดังนี้

1. สนับสนุน และหาช่องทางให้ผู้ปกครองมาร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมครูและผู้ปกครอง
2. พยายามประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอยู่เสมอเป็นระยะ
3. รับฟังทัศนคติและความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครอง และพร้อมที่จะปรับปรุง
4. เข้าใจความต้องการของชุมชนและสังคม
5. มีความตื่นตัวที่จะพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่นอยู่เสมอ
6. พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอ
7. พยายามใช้ทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน
8. ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ ลดความขัดแย้งระหว่างโรงเรียน วัด และบ้าน

สรุปได้ว่าหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ต้องยึดหลักสำคัญ ๆ ดังนี้คือ ต้องมีความบริสุทธิ์ใจและตั้งใจจริงในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมงานทุกด้าน ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และทั้งให้บริการต่าง ๆ แก่ชุมชน พร้อมกับการศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตตลอดจนความเปลี่ยนแปลงและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานะแวดล้อมในชุมชนและต้องยึดหลักมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนดำเนินการทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

6. วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจุบันพบว่ายังไม่บรรลุผลอันก่อให้เกิดความร่วมมือมากนัก วิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้ดีที่สุดนั้นมีแนวทางและรูปแบบที่หลากหลายนักการศึกษา หลายท่านได้ให้วิธีการไว้ ดังนี้

พนิตา วีระชาติ (2542: 55) ได้ให้วิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านหรือผู้ปกครอง แล้วจึงขยายความร่วมมือไปสู่หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนั้น โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมพิเศษผู้ปกครองของนักเรียนในวันเปิดภาคเรียนโดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งด้านการสอน การอบรมบ่มนิสัย และการพัฒนาการต่าง ๆ

2. เชิญผู้ปกครองเยี่ยมชมโรงเรียน เช่น มาชมการเรียนการสอน ชมการแสดงของนักเรียน ชมนิทรรศการที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น

3. เชิญผู้ปกครองมาร่วมแก้ไขปัญหบางอย่างเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น เด็กก้าวร้าว เด็กติดยาเสพติด ฯลฯ

4. ให้ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองและนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและมีความสนิทสนมซึ่งกันและกัน

5. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เชิญมาเป็นวิทยากรในเรื่องที่เขามีความถนัดและความชำนาญสูง เชิญมาเป็นกรรมการในงานที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนใจร่วมกัน ถ้าเป็นไปได้อาจเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการวางแผนงานของโรงเรียน ทั้งในด้านหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน

6. จัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองขึ้น เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2539: 124) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า อาจทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน งานประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ทราบถึงการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนได้รู้ถึงปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

2. คณะกรรมการเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียน นับเป็นช่องทางหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คณะกรรมการประกอบด้วยผู้นำของชุมชน

3. สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นรูปแบบดั้งเดิมของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารควรปรับปรุงความสัมพันธ์นี้ให้โรงเรียนเป็นผู้ให้แก่สมาคมบ้างแทนที่จะเป็นผู้รับอย่างเดียว

4. สมาคมหรือชมรมศิษย์เก่า โรงเรียนเมื่อผลิตนักเรียนออกเป็นสมาชิกของชุมชน แล้วควรจะติดตามชีวิตการทำงานของศิษย์เก่าให้ความช่วยเหลือในโอกาสอันควร

จากวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พอจะสรุปได้ว่ามี 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

1. โดยการเปิดประตูให้โรงเรียนออกไปสู่ชุมชน อาจทำได้ด้วยการจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียน สารระ ความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ ให้ชุมชนได้ทราบหรือการจัดให้คณะครู นักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการพัฒนา

ชุมชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หรือแม้แต่วิธีการให้ครูออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนที่บ้าน ก็เป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างดี

2. โดยการเปิดประตูให้ชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน อาจทำได้ด้วยการจัดโรงเรียนให้เป็น ศูนย์วิชาการต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อสนองกิจกรรมของชุมชน หรือแม้แต่การเชิญผู้นำในชุมชนมาร่วมเป็นกรรมการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นก็เป็นวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ได้อย่าง ดีเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 20) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ของฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ที่จะต้องร่วมกันจัดกิจกรรมนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน และนำโรงเรียนเข้า สู่ชุมชน รวมถึงการให้บริการแก่ชุมชน

สรุปได้ว่าวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทำให้โรงเรียนและชุมชน เกิดประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและใน ขณะเดียวกันโรงเรียนก็มีโอกาสนำวิทยาการสมัยใหม่ออกสู่ชุมชนทำให้โรงเรียนและชุมชน ก่อให้เกิดความเข้าใจกันอันดีต่อกัน ซึ่งจะส่งผลถึงความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ต่อไป

7. ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญและความจำเป็น อย่างยิ่งในการบริหารโรงเรียนในปัจจุบัน แต่เนื่องจากชุมชนไม่อยู่ในระบบของโรงเรียนการจัด ดำเนินการบางอย่างอาจไม่สะดวกหรือคล่องตัวตามที่ผู้บริหารต้องการ

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2539: 120) ได้กล่าวถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับ ชุมชนไว้ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดจากความ ประพฤติและขัดแย้งส่วนตัวระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับผู้นำชุมชน

2. ความขัดแย้งระหว่างสถาบัน เป็นความขัดแย้งระหว่างสถาบันของชุมชน เช่น ระหว่างโรงเรียนกับวัดหรือโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ ของหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะเกิดความคิดเห็นไม่ ตรงกัน ความขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน เป็นต้น ผลที่ตามมาคือประชาชนเกิดความไม่แน่ใจในการ ให้ความร่วมมือหรือให้ความใกล้ชิดกับสถาบันทั้งสอง

3. ความไม่เข้าใจในบทบาทของตน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากโรงเรียนมักจะไม ค่อยยอมรับข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชน หรือบางครั้งผู้นำของชุมชนพยายามจะเข้าไปก้าวก่าย การ ดำเนินงานของโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540: 73 -74) ได้กล่าวถึงปัญหาในการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการดำเนินงานที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรทั้งสองฝ่าย คือจากทางโรงเรียน และจากทางด้านชุมชน แหล่งที่มาของปัญหาอาจจะเกิดได้จากหลายที่ด้วยกัน เช่น

1. จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. จากการบริหาร โครงการต่าง ๆ
3. เรื่องผลประโยชน์ที่ขัดแย้ง
4. บทบาทของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542: 254) ได้สรุปปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ประชาชนไม่ทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียน ไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ
2. ครูใหญ่ไม่สามารถแบ่งเวลาให้ถูกส่วนในเรื่องชุมชนกับงานโรงเรียนบางที่ใช้เวลากับชุมชนมากเกินไป งานโรงเรียนก็เสียหาย ขุ่นกับงานในโรงเรียนมากไป ก็ไม่มีเวลาร่วมกับชุมชน
3. โรงเรียนส่วนมากไม่ได้คิดถึงความสำคัญทางด้านการให้บริการ หรือจัดกิจกรรมให้แก่ประชาชน แต่มีเรื่องที่จะต้องขอความร่วมมือในด้านการเงินจากประชาชน ก็ใช้วิธีเรียกร่ำไป จนประชาชนพากันเบื่อหน่ายไม่อยากเห็นหน้าครู ไม่อยากมาโรงเรียน

สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียนต้องให้ความสำคัญ เพราะโรงเรียนต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่หรือกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร จะต้องพยายามจัดการศึกษาให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ โดยพยายามจัดกระบวนการในการวางแผน ควบคุม ประสานงาน จัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้กับชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และโรงเรียนก็เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วย

8. บทบาทหน้าที่ผู้บริหารในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2540: 120) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้

ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบหรือแนวทางการประสานงาน
2. ประสานงาน
3. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง
4. ผู้แก้ปัญหา

บทบาทของบุคลากรอื่นที่ปฏิบัติงานอยู่โรงเรียนซึ่งส่วนใหญ่คือครูในโรงเรียน โดยแม่บุคคลกลุ่มนี้จะไม่มีความสามารถในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนเหมือนผู้บริหารก็ตาม แต่ถือว่าบุคคลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด (ยกเว้นนักเรียน) ดังนั้นความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรกลุ่มนี้จะเป็นรูปการให้การสนับสนุน หรือปฏิบัติงานตามแนวทางหรือรูปแบบที่โรงเรียนกำหนดไว้ เช่น การเป็นวิทยากรให้แก่ชุมชน การนำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีให้แก่ชุมชน

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542: 278) ได้กล่าวถึงการที่โรงเรียนจะเข้าถึงชุมชนได้นั้นจะต้องมีหน้าที่ในการบริหารงานเกี่ยวข้องและต้องรับผิดชอบดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการประชาสัมพันธ์
2. การจัดบุคลากรทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ โดยพิจารณาเกี่ยวกับ
 - 2.1 ลักษณะงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน
 - 2.2 ความรู้ความสามารถในการสื่อสารประชาสัมพันธ์
 - 2.3 ประสบการณ์ ปฏิภาณ ไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
 - 2.4 บุคลิกภาพและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน
3. การฝึกอบรม การให้ความรู้ทางการประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน โดยมีสาระการฝึกอบรม อาทิ
 - 3.1 กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์
 - 3.2 การพัฒนาตนเอง
 - 3.3 การพัฒนาการสื่อสาร
 - 3.4 การมีมนุษยสัมพันธ์
4. การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงาน
5. การประเมินผลโครงการ
6. การพัฒนาโครงการ

พนิจดา วีระชาติ (2542: 30) ได้สรุปหลักการและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่มีต่อชุมชนในฐานะที่ผู้บริหารเป็นผู้มีความสำคัญในการดำเนินงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องรู้จักปรับตัว เพื่อทำให้เกิดผลดีต่อองค์กร ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องตระหนักในความสำคัญของชุมชน ที่จะต้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโรงเรียนในฐานะที่ชุมชนเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นที่ทำมาหากิน และเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตในชุมชนกับการให้การศึกษาในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน และพัฒนาเจริญก้าวหน้าควบคู่กันไปในทุก ๆ ด้าน
2. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสนใจเอาใจใส่ในการศึกษาทำความเข้าใจชุมชน ทำชุมชนให้เป็นประโยชน์ในการให้การศึกษาและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ผู้บริหารโรงเรียน ต้องทำตนให้ชุมชนยอมรับนับถือในความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตนทั้งในด้านคุณธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึงเจตนาดี และความจริงใจต่อชุมชนและโรงเรียนในการที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่โรงเรียนและชุมชน
4. ผู้บริหารต้องทำตนให้สามารถติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างดี เข้าพบได้สะดวก
5. ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่รู้จักบุคลากรในโรงเรียนดี รู้จักใช้บุคลากรเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์และเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
6. ผู้บริหารเป็นผู้กระตือรือร้นในการทำความเข้าใจกับชุมชน ร่วมมือกับชุมชน ผู้บริหารต้องถือว่าการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของตำแหน่งที่จะต้องกระทำ และผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการนำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชนและนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน ทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนโดยวิธีการของการให้การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ
7. ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนหรือสนับสนุนการส่งเสริมครูในโรงเรียน ให้พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องและสนองความต้องการของชุมชนพัฒนาชุมชนไปในแนวทางที่ต้องการ

สรุปได้ว่า ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้นั้น นอกจากบทบาททางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดโครงสร้าง การควบคุมกำกับงาน แล้ว ยังต้องคำนึงถึงปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพราะระบบการบริหารไม่สามารถดำรงอยู่โดยลำพังได้ การบริหารงานให้สำเร็จจึงต้องรักษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ และสภาพแวดล้อมให้สมดุลกันอยู่ตลอดเวลา

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

โยธิน แสงวงศ์ ได้กล่าวว่าการสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคอันหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยหลักการของการเชิญผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายมานั่งคุยกับนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในเรื่องที่เตรียมไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำการสนทนากลุ่มมาใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนคร นครสวรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิดของการดำเนินการสนทนากลุ่มโดยเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้ โยธิน แสงวงศ์ (2536: 35-36)

1. ความหมายและหลักการของการจัดสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม หมายถึงการรวบรวมข้อมูลแบบการนั่งสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะ “จับเข่าคุยกัน” ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนี้ ได้จากการคัดเลือกตามเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้สนใจศึกษาได้กำหนดไว้ โดยยึดหลัก ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องในประเด็นที่นักวิจัยสนใจศึกษา และคาดว่าจะเป็กลุ่มบุคคลที่ให้เนื้อหาสาระในการศึกษาได้ละเอียดและดีที่สุด ดังนั้นการสนทนากลุ่มจึงเกิดขึ้นจากการให้มีการนั่งสนทนากันระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มคนที่เป็ผู้รู้ (Key Information) ที่ควรจะให้มึลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนภูมิหลังที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหามาให้เกิดการครอบงำทางปัญญา หรือความคิดของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

การจัดสนทนากลุ่มนั้นมีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากับกลุ่มย่อย ดังนั้นกลุ่มนี้จะต้องมีผู้เข้าร่วมสนทนามากกว่า 3-4 คน เพราะการสนทนากลุ่มนี้จัดว่าเป็นกลุ่มที่นักวิจัยจัดขึ้น ไม่ใช่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ใช่กลุ่มที่รู้ ๆ คนมารวมกันเอง แต่เป็นกลุ่มที่นักวิจัยรวมกลุ่มขึ้นมาโดยเชิญผู้ให้ข้อมูลมานั่งรวมกันเป็นวงกลมแล้วซักถามพูดคุยและสร้างบรรยากาศในวงสนทนาให้เป็นธรรมชาติและให้มีการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและมีการอภิปรายสร้างบรรยากาศให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมกันถกประเด็นปัญหาทางการวิจัย ผลจากการทดลองขนาดของกลุ่มพบว่า กลุ่มคนที่มิขนาด 7-8 คนนี้ เป็นกลุ่มที่จะทำให้มีการ

อภิปรายกว้างขวาง ถ้าหากกลุ่มมีขนาดใหญ่กว่านี้บรรยากาศของกลุ่มจะไม่เป็นวงสนทนากลุ่ม เดียวมีแนวโน้มจะแบ่งฝ่าย เป็นการยากในการถาม ตลอดจนการควบคุมบรรยากาศของกลุ่ม สนทนา พิจารณานั้นอาจจะคุมเกมของกลุ่มสนทนาไม่อยู่และไม่สามารถจะเจาะคำถามได้ละเอียด เนื่องจากว่ากลุ่มใหญ่ถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ แล้ว จะไม่สะดวกนักในการชักใช้เจาะจงของสมาชิก กลุ่มทั้งหมด

2. หลักการเลือกสมาชิกในการสนทนา

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการทำวิธีโดยการ จัดสนทนา เรียกได้ว่าสำคัญเท่า ๆ กับการดำเนินการสนทนากลุ่มเลยทีเดียว เพราะถ้าไม่ได้บุคคล ตรงตามเป้าหมายมาเข้าสนทนากลุ่ม ผลของการสนทนาก็จะไม่ตรงกับจุดประสงค์ของการวิจัย หรือถ้าได้คนประเภทก่อความก็จะทำให้การสนทนากลุ่มล้มเหลวกลางคัน หรือถ้าได้บุคคลที่ไม่ สามารถแสดงความคิดเห็นพูดจาฉะฉาน คุณภาพของข้อมูลก็ด้อยลงไปในกวีวิจัยควรคำนึงว่าโดย หลักของการสนทนากลุ่มแล้วสมาชิกกลุ่มไม่ใช่จะเป็นใครก็ได้ เพราะแม้การวิจัยเชิงคุณภาพไม่ เน้นการเป็นตัวแทน แต่การวิจัยลักษณะนี้เน้นถึงการที่สมาชิกกลุ่มตัวอย่างที่ดีของชุมชนหรือ กลุ่มเป้าหมาย ที่จะสามารถพูดคุยได้ตอบในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม ในอันที่จะแสดงทัศนะ ค่านิยมของสังคม ตลอดจนสะท้อนถึงประสบการณ์รอบ ๆ ตัวได้ดี โดมิ้นตอนในการดำเนินการ คัดเลือกดังนี้

1. การเลือกพื้นที่เพื่อที่จะได้ผู้เข้าร่วมกลุ่มอาจดำเนินการได้ 2 วิธีคือ การเลือกพื้นที่ที่ เจาะจงตามวัตถุประสงค์ เป็นการเลือกพื้นที่ที่คนส่วนมากนั้นมีคุณสมบัติตามที่เรากำลังต้องการ และอีก วิธีคือการสุ่มตัวอย่าง อาจจะเป็นการสุ่มอย่างง่ายหรือการสุ่มตัวอย่างแบบขั้นตอน
2. การคัดเลือกคนจากกลุ่มตัวอย่างในขั้นต้น เมื่อได้พื้นที่แล้วก็ต้องหาผู้เข้าร่วมกลุ่ม โดยการคัดเลือกจะจัดเป็นกลุ่ม ๆ ที่จะทำการสนทนากลุ่ม การคัดเลือกคนเข้ากลุ่มนั้นจะกระทำได้ โดยใช้ผู้นำหรือผู้รู้ในชุมชน หรือการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อที่คัดไว้
3. การทำแบบคัดเลือกเพื่อคัดเลือกผู้ที่จะเข้ากลุ่ม ในแบบคัดเลือคนั้นนักวิจัยจะต้อง กำหนดคุณสมบัติที่ต้องการไว้ เพื่อใช้คัดเลือกคนที่อยู่ในข่ายที่ว่าคนไหนที่ต้องการเชิญมา
4. การพบปะและกรอกแบบแบบคัดเลือก เมื่อได้รายชื่อแล้วก็จะไปเยี่ยมบุคคลเหล่านั้น เพื่อพิจารณา โดยนักวิจัยจะพูดคุยเพื่อสอบถามข้อมูลและกรอกลงใบแบบคัดเลือก
5. ประชุมตกลงกับผู้เข้าร่วม เมื่อทำเยี่ยมพบเสร็จสิ้นหมดแล้ว จะนำแบบคัดเลือกมา พิจารณาเพื่อตกลงว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะเข้ากลุ่มหรือไม่

6. เตรียมบัตรนัดและแจกบัตรนัด โดยเมื่อได้ตกลง ในบุคคล ที่จะเชิญเข้ากลุ่มแล้วก็จะทำการนัดโดยจะเขียนชื่อวัน เวลา และสถานที่ลงในใบบัตรนัด ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นการให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้าร่วมประชุม นภกรณ หะวานนท์ (2534: 16)

จึงสรุปได้ว่ากระบวนการสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่นักวิจัยใช้ในการรวบรวมสรุปข้อมูลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และสามารถที่จะนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารงานหรือพัฒนางานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2539) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชนในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชนด้านการเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้นำชุมชนของท้องถิ่นเห็นว่าการวางแผนการดำเนินงานเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันมีการจัดทำ การเผยแพร่ข่าวสารในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์แล้วนำมาประเมินผลการดำเนินงานด้านการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนทุกกลุ่มเห็นว่าโรงเรียนให้บริการแก่ชุมชนในด้านวิชาการ อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชน ทุกกลุ่มเห็นว่าโรงเรียนส่งเสริมบทบาทกิจกรรมทางศาสนา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น กลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนเสริมสร้างเรื่องการส่งเสริมและอนุรักษ์กิจกรรมทางวัฒนธรรม ด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน กลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่าบุคลากรในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมงานแสดงความยินดี หรือมอบรางวัลแก่บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ด้านการวางแผนกำหนดนโยบาย ทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน โดยชุมชนกลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่าบุคลากรในชุมชนได้ส่งเสริมให้เข้าใจบทบาทของหน่วยงานอื่น โดยเป็นสื่อกลางนำบริการจากหน่วยราชการอื่นมาบริการชุมชน ด้านการให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียนทุกกลุ่มเห็นว่าบุคลากรในชุมชนให้การสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษา ปัญหาของ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชนพบว่ากลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่ามีงบประมาณสำหรับดำเนินการไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นในชุมชน

ภูวนาท คงแก้ว (2539) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะมีคณะกรรมการงานโรงเรียนกับชุมชนรับผิดชอบ มีการสำรวจชุมชนด้วยการสอบถามข้อมูลจากนักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติทั้งด้านวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม และกีฬา แต่ชุมชนให้ความสนับสุนนกีฬามากกว่าด้านอื่น ๆ การให้บริการชุมชน โรงเรียนบริการชุมชนทุกด้านโดยมีรูปแบบเป็นเอกสารเผยแพร่ในด้านต่าง ๆ การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนดำเนินการโดยจัดโครงการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนจะสนับสนุนทุนทรัพย์วัสดุครุภัณฑ์และมีการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยหัวหน้างานโรงเรียนกับชุมชนแล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนงานต่อไป

สุพจน์ นันทราช (2541) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียนอาชีวศึกษา ควรมีการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดปี มีวิธีการหลากหลายรูปแบบ ไม่ซ้ำซาก เน้นการใช้สื่อทุกชนิด รวมทั้งมีฝ่ายรับผิดชอบการประชาสัมพันธ์โดยตรง การใช้กิจกรรมชุมชน การให้นักเรียนช่วยประชาสัมพันธ์
2. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ควรมีการปฏิบัติงานโดยให้ชุมชนเสนอและมีส่วนร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจะทำ ซึ่งโรงเรียนควรจัดกิจกรรมซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์และการจัดกีฬาเพื่อสร้างความสามัคคีต่อกัน
3. การให้บริการแก่ชุมชน ควรมีการปฏิบัติงานโดยจัดห้องสมุดศูนย์บริการทางช่าง การให้คำปรึกษา การอบรม การนำบุคลากรไปพัฒนาและบริจาคสิ่งของแก่ชุมชน รวมถึงการให้ชุมชนได้ใช้อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในโรงเรียน ควรมีการปฏิบัติงานโดยการจัดสัมมนา สังสรรค์ กีฬาสัมพันธ์ ควรมีห้องพักผ่อนให้แก่ครูเป็นสัดส่วน มีการแยกหน้าที่ในการทำงานชัดเจน ไม่ให้ก้าวก้ำกึ่ง และปลูกฝังอุปนิสัยของบุคลากรให้มีใจเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น

มนูญ จันทรชัย (2541) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนกับชุมชน กรมสามัญศึกษาที่มีชาติพันธุ์ไทยส่วนการศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกระแซงวิทยา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญที่พบคือ การประสานงานกับชุมชนยังไม่ทั่วถึง ไม่เป็นปัจจุบัน การกำหนดระยะเวลากิจกรรมไม่เหมาะสม นักเรียนมีความแตกต่างด้านภาษา และวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์และการติดต่อประสานงานยังไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมไม่

สัมภาษณ์ ขาดอุปกรณ์ บุคลากรผู้ควบคุมนักเรียนไม่เพียงพอ ขาดความร่วมมือจากชุมชนบางส่วน ไม่มีแบบประเมินและผลการประเมินไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุม

ถนอม คงผดุง (2541) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และประธานกรรมการโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับ ชุมชน ด้านการให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการให้บริการแก่ชุมชน มีการปฏิบัติ มาก ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น และด้านการ ประชาสัมพันธ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่ในความต้องการ ในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความต้องการอยู่ในระดับมากถึง 5 ด้าน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานกรรมการ โรงเรียน เกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาถึง ความต้องการในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการให้ชุมชนมีส่วน ร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการ โรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียน กับครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้ว ค่าเฉลี่ยของความ ต้องการ มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาพปฏิบัติ และปัญหาทุกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวการ ดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอันที่จะระดมสรรพกำลังเพื่อการพัฒนา การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เพราะความต้องการเป็นทักษะ หรือสภาพความรู้สึคนึกคิดที่ อยากให้เกิดขึ้นหรือความคาดหวังของบุคคลหรือองค์กร ใ้บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นปฏิบัติใน ความรู้สึกรักของตน แต่ในสภาพปัจจุบันอาจจะปฏิบัติได้เหมาะสมหรือมากน้อยอย่างไรก็ได้ ส่วน แนวความคิดของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและประธานกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมไม่มี ความแตกต่างกัน อาจจะเนื่องจากการร่วมงานประสานร่วมมือกันตลอดเวลา และจากการปฏิรูป การศึกษา ทำให้มีบุคลากรที่ความรู้ความสามารถมีการศึกษาสูงเข้ามาช่วยเหลือ เอื้อต่อการพัฒนา การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงก่อให้เกิดแนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน

บุญเทศก์ บุญมงคล (2543) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการของชุมชนในการพัฒนา โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนหนองแคน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า จากการสอบถามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนาหรือเจ้าอาวาส และผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามสภาพโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก และแนวทางที่ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้แก่

1. ให้ชุมชนได้รับข่าวสารจากโรงเรียน ได้แก่ ประชุมร่วมกับชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียน ให้โรงเรียนชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ทุกปีการศึกษา
2. การรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน ได้แก่ ประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. การให้ชุมชนได้ใช้บริการต่างๆ ของโรงเรียน ได้แก่ การจัดการสอนกลุ่มสนใจด้านวิชาชีพ
4. บุคลากรในชุมชนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. การให้โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ ร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น
6. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น ได้แก่ การเชิญประชาชนมาร่วมกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆ

เดือนใจ ลำลีขาว (2546) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดเขตมินบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ในสำนักงานเขตมินบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดเขตมินบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวมและการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านทั้ง 4 ด้านที่ศึกษา ได้แก่ ด้านการคิดและตัดสินใจ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล โดยมีลักษณะการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านที่สำคัญดังนี้ ด้านการคิดและตัดสินใจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมประชุมผู้ปกครองเพื่อรับฟังนโยบายหรือความก้าวหน้าของโรงเรียน ด้านการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการได้รับความสะอาดรวดเร็ว ในการติดต่อกันต่างๆ ที่โรงเรียน ด้านการประเมินผล ได้แก่ มีการร่วมติดตามการดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน

2. ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวมและแต่ละด้าน โดยมี ปัญหาที่สำคัญดังนี้ ด้านการคิดและตัดสินใจ คือชุมชนและโรงเรียนขาดการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน ด้านการดำเนินกิจกรรม คือประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ยากจน จึงช่วยสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้น้อย ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ คือ ขาดงบประมาณการดำเนินกิจกรรม ด้านการประเมินผล คือ ชุมชนไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียน

3. ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงานเขตมีนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร มีดังนี้ ด้านการตัดสินใจ เห็นว่า ควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะครู คณะกรรมการโรงเรียนและชุมชน เพื่อวางแผนและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการดำเนินกิจกรรม เห็นว่า ควรให้โรงเรียนดำเนินการด้านกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการร่วมรับประโยชน์ เห็นว่า ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการประเมินผล เห็นว่า ควรจัดทำเอกสารข้อมูลเพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนรับทราบ

บุญยอด บุญเงิน (2546) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านโคกกลาง อำเภอบำลือ จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า

ก่อนการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียนเท่าที่ควร เหตุที่ชุมชนให้ความสำคัญ และให้ความสนใจโรงเรียนมามากเท่าที่ควรมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ความอ่อนด้อยในการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนขาดก็เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารส่งผลให้ชุมชนไม่ทราบความเคลื่อนไหวด้านการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ขาดการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลในการบริหารในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย

หลังการพัฒนา โดยการประชุมและการศึกษาดูงาน การปัจฉิมนิเทศ เพื่อการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในการทำงานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนทั้ง 4 ด้าน คือ

1. ด้านเจตคติ พบว่า ครู และเจ้าหน้าที่ ในโรงเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความกระตือรือร้น ในการทำงานและมีความพร้อมเพียงในการเข้าร่วมกิจกรรม มีการวางแผนรูปแบบ การดำเนินงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานให้ความร่วมมือในการดำเนินร่วมกับบุคคลในชุมชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงความเป็นผู้นำ และผู้ตามได้ดี มีความรับผิดชอบ

2. ด้านการดำเนินกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ผู้ร่วมศึกษาได้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารรับทราบถึงการทำงานของโรงเรียนทั้งการใช้ หอกระจายข่าว จดหมายเวียนเชิญ เอกสารแผ่นพับ การเข้าร่วมประชุมกับชุมชน การพานักเรียนไปร่วมงานประเพณีสำคัญของชุมชน

3. ด้านการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ ได้แสดงออกถึงการสนับสนุนการทำงาน of ชุมชน ให้เกียรติชุมชนช่วยแก้ไขปัญหาและให้ข้อเสนอแนะที่ดีแก่ชุมชนให้ข้อมูลความรู้ในการดำเนินการในชุมชนมีการกระตุ้นนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของชุมชน ปลุกฝังให้นักเรียนมีความคิดเห็นร่วมกันที่จะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกันสร้างศรัทธาที่ดีให้ชุมชนยอมรับในความจริงใจการทำงานที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในช่วงแรกๆ จะเป็นการยากที่จะให้ชุมชนยอมรับ เนื่องจากความไม่คุ้นเคยกับการทำงานร่วมกับชุมชน และความไม่เคยชินของชุมชนกับการทำงานในระบบราชการ แต่ด้วยความพยายามในการทำงานเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้วย การพานักเรียนออกไปช่วยเหลือชุมชน การเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อให้เห็นถึงการทำงานของโรงเรียน เห็นความสำคัญการศึกษาของลูกหลานสร้างศรัทธาความเป็นเจ้าของ และปลุกฝังให้ชุมชนเห็นถึงการเสมือนเป็นเจ้าของโรงเรียนด้วยการทำงานร่วมกันช่วยปรับปรุงโรงเรียน ให้ชุมชนเห็นการทำงานของครูที่ต้องการให้ชุมชนพัฒนาควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนจึงทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4. ด้านกิจกรรมบริการชุมชน ทางโรงเรียนได้อำนวยความสะดวกในการเข้ามาติดต่อทำงานในโรงเรียนให้กับชุมชน อำนวยความสะดวกในการเข้ามาใช้บริการวัสดุ อุปกรณ์เพื่องานพิธีต่างๆ การใช้สนามกีฬาโรงเรียนเป็นที่พักอาศัยของชุมชน การใช้โรงเรียนเป็นแหล่งบริการความรู้ ผลจากการดำเนินงานของผู้ร่วมศึกษาให้ความร่วมมือในการทำงาน ผู้ปกครองนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาของบุตรหลาน เข้าใจการทำงานของโรงเรียน แม้ว่าการให้ทำงานร่วมกับชุมชนบางครั้งจะติดขัดในเรื่องของวันเวลาราชการซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ครูต้องมีการะในการสอน หรือราชการด้านอื่น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในองค์กร ทำให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม น่าอยู่ น่าเรียนขึ้น นักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสมีความสุขกับการเรียนในสถานที่ที่สะอาดและสวยงาม

กฤษณา แพทยานนท์ (2546) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกลุ่มบูรพา กรุงเทพมหานคร และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกลุ่มบูรพา กรุงเทพมหานคร จำนวน 315 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกลุ่มบูรพา กรุงเทพมหานคร ตามข้อบ่งชี้ 5 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกลุ่มบูรพา กรุงเทพมหานคร ตามข้อบ่งชี้ 5 ด้าน แตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา โดยครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีในด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

3. ปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่าการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมีปัญหามากที่สุด โดยเฉพาะประชาชนส่วนใหญ่อยากจนจึงไม่สามารถช่วยสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้

กัลยา พลิกษ์ (2539) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปี 2534-2539 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในระดับมากดังนี้

1. ด้านการประสานงานกับชุมชนมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีการมอบหมายงานให้บุคลากรได้ปฏิบัติตามความรู้ความสามารถ ประชุมชี้แจงให้ครูมีความรู้ความเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และจัดลำดับให้กิจกรรมทางศาสนามีความสำคัญเป็นอันดับแรก

3. ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มีการเชิญผู้ปกครองนักเรียนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเป็นประจำ การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลกิจกรรม และนำผลกิจกรรมประเมินไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศที่นักวิชาการหลายๆ ท่านได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปผลการวิจัยพบว่าความร่วมมือจากบุคลากรภายนอกโรงเรียนและความสนใจของประชาชนต่อการจัดบริการยังอยู่ในระดับน้อย สาเหตุมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ ความอ่อนค้อยในการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้ชุมชนไม่ทราบความเคลื่อนไหวด้านการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ขาดการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลในการบริหารในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย งบประมาณไม่เพียงพอ ครู-อาจารย์มีชั่วโมงสอนและทำหน้าที่ด้านอื่นมาก แหล่งวิทยากรในชุมชนมีน้อย ผู้ปกครองและประชาชนมีฐานะยากจน และขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฟอสเตอร์ (Foster.1993) ทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยไมมอน เฟรเซอร์ (แคนาดา) ได้วิจัยเรื่อง ผลต่ออัตราการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโรงเรียนแยกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ผู้ปกครองที่เข้ามาในโรงเรียนและอาสาทำงานต่าง ๆ ในโรงเรียน หรือเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมสภาที่ปรึกษาของโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองประเภทนี้จะมีผลต่อนักเรียนในทางอ้อม ประเภทที่สอง ผู้ปกครองประเภทที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง ได้แก่ ผู้ปกครองที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยการช่วยนักเรียนทำการบ้าน หรือช่วยทำโครงการให้กับนักเรียน

ฮาริส (Harris.1998) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนกรณีศึกษาที่นามิเบีย โดยมีเป้าหมายที่จะชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงชาวยุโรปจะติดต่อกับนามิเบีย ชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ ชุมชนจะมีหน้าที่ในการอบรม ฝึกฝน เยาวชนและในปัจจุบันก็ยังมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อสรรค์สร้างการศึกษาของชาติให้บรรลุเป้าหมาย

โอเมียร์รา (O'Meara.1994) ทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก (MDD) สาขาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยอริโซนา ได้วิจัยเรื่อง “หลักเหตุผลของอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาที่มีต่อผู้ปกครอง เกี่ยวกับความเข้าใจ การใช้ประโยชน์ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว รวมทั้งทรัพยากรของชุมชน เพื่อการพัฒนาการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของผู้ปกครอง” ผลการวิจัยพบว่า

เมื่ออาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาให้ความสนใจและให้คุณค่าแก่ครอบครัวและทรัพยากรแล้ว ผู้ปกครองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น ยิ่งกว่านั้นเมื่อระบบกลไกเอื้ออำนวย ผู้ปกครองจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรและความรู้ในห้องเรียนอย่างมีความหมายมากขึ้น ผู้ปกครองที่ได้รับอำนาจจากอาจารย์ใหญ่ จะแสดงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากขึ้น พวกเขาจะมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมที่จะเข้ามารับผิดชอบต่อการศึกษานักเรียนของเขา

พอลโลซซี (Pallozzi, 1981) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนท้องถิ่น ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้ความร่วมมือกับโรงเรียนควรร่วมมือกันทั้งสองฝ่ายคือ โรงเรียนไม่ควรติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนชุมชนควรเกี่ยวข้องกับนโยบายที่สัมพันธ์กับความสามารถที่ตัวเองจะทำได้

ทิกพิน (Thigpin, 1980) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบหน้าที่ที่บริการชุมชนของวิทยาลัยชุมชนและโรงเรียนชุมชน รัฐเทนเนสซี วิทยาลัยชุมชนโปรแกรมบริการชุมชนและโรงเรียนชุมชนแสดงให้เห็นถึงหน้าที่ที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ ได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีระบบชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

1. วิทยาลัยชุมชนมีคณะกรรมการที่มั่นคงและแน่นอนกว่าโรงเรียนชุมชน
2. ทนสำหรับการบริการเป็นปัญหาที่สำคัญทั้งสองสถาบัน
3. ความพยายามที่ต่อเนื่องก่อให้เกิดความร่วมมือและการกระทำร่วมกันระหว่างทั้งสองสถาบัน
4. โปรแกรมการบริหารชุมชนไม่ถึงจุดสมบูรณ์เต็มที่ในบางท้องถิ่นเพราะขาดทุนทรัพย์ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถขาดการเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาหน้าที่บริการในส่วนวิทยาลัยชุมชน ส่วนโรงเรียนถูกจำกัดความสามารถในการบริการชุมชน
5. จำนวนผู้รับผิดชอบบอกให้ทราบว่าสมาชิกของชุมชนไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับแผนเพื่อทำการบริการหรือสำรวจและประเมินเครื่องมือเครื่องใช้

จากการวิจัยในต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่กล่าวมา สรุปผลการวิจัยพบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นยังมีน้อย การประสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจัดทำไม่สม่ำเสมอ เช่นเดียวกันกับชุมชนที่ยังไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนซึ่งประกอบกับเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนยังไม่เอื้ออำนวย

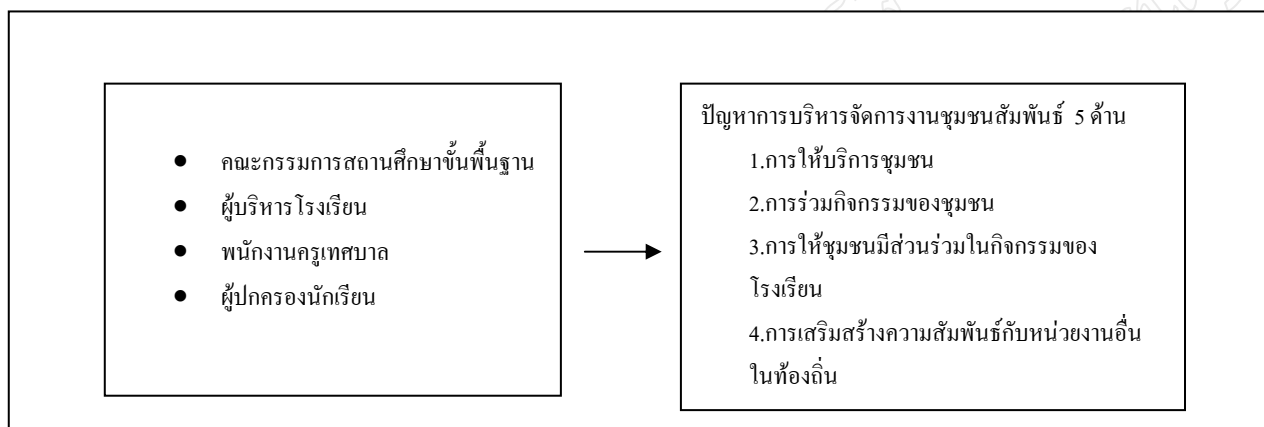
กรอบความคิดในการวิจัย

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ โดยศึกษาปัญหาและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ จากนั้นสรุปปัญหาเพื่อนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสู่การวิเคราะห์แล้วสร้างรูปแบบ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามี ดังนี้

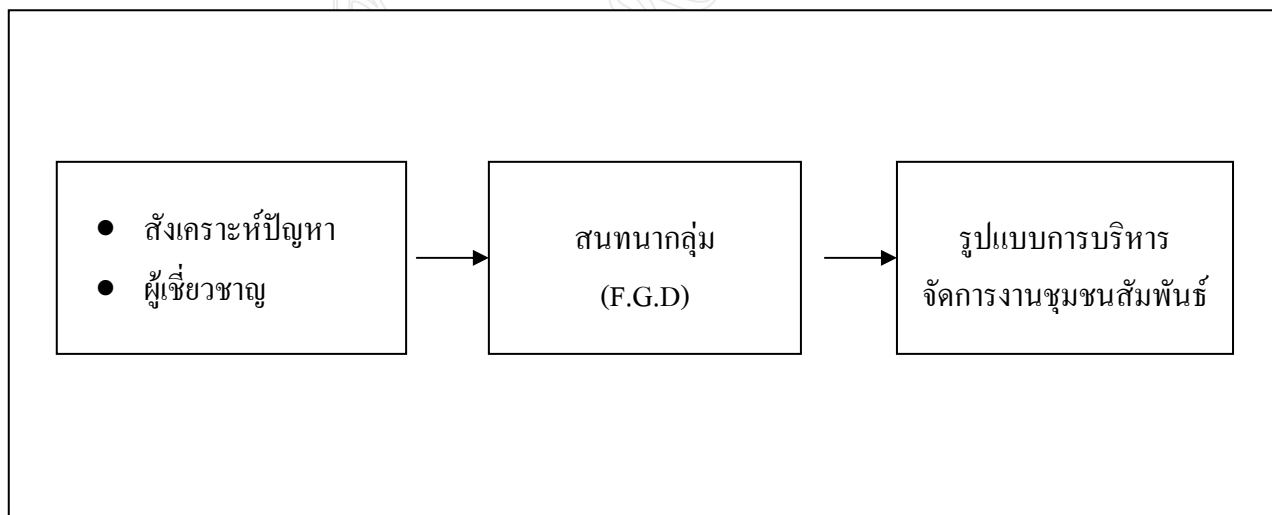
1. ผู้วิจัยได้ศึกษาดำรงทางวิชาการประกอบกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม มี 5 ด้าน คือ ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. ศึกษาปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโรงเรียน พนักงานครูเทศบาล และผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อชุมชน
3. สรุปปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม เสนอผู้เชี่ยวชาญจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยกระบวนการสนทนากลุ่ม
4. สร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบ

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง
 ดังแสดงในแผนภาพที่ 2.1

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหา

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบ

ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดในการวิจัย